

Фейк чи правда?!

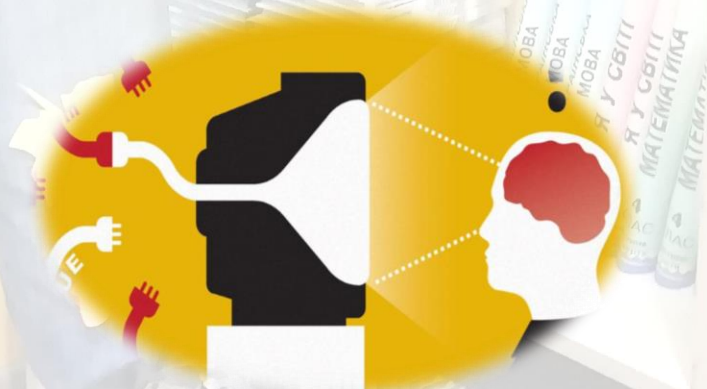
Мета: На заняттях учні навчаться розрізняти неправдиві (фейкові) новини, їх підвиди та способи вирізнити в медійному просторі.

Необхідне обладнання: матеріали вправи для відсторонення від непотрібної інформації, зображення рекламних постерів, планшети.

У повсякденному житті важливим є вміння відрізнити правдиву інформацію від упередженої чи однобокої. Дорослі часто стикаються з проблемами сприйняття новин, які інтернет-видання та інші ЗМІ трактують по-своєму. У школярів з цим ще більше труднощів, інколи неспроможність відрізнити правду від брехні у новині та сліпа віра у написане стає причиною тривожних станів.

1. Допомогти учням визначитися з терміном «фейкові новини».

Фейкові – значить, неправдиві. На жаль, ми можемо спостерігати, що ЗМІ не завжди оприлюднюють правдиву інформацію, тому робота у цьому напрямку має бути ретельною. Це один з елементів виховання медійної грамотності. Один з варіантів роботи – групова.

Об'єднайте дітей у групи та запропонуйте обговорити такі питання:

- ✚ Що таке фейкові новини?
- ✚ Що таке упереджені новини?
- ✚ Як ви думаєте, які ознаки неправдивих новин?
- ✚ Чи траплялось так, що ви повірили фейковій новині?
- ✚ Що гірше, упереджена чи неправдива подача новини?
- ✚ Що трапиться, якщо у ЗМІ будуть лише неправдиві новини?

2. Проаналізувати спотворену домислами інформацію.

Покажіть учням фрагмент тексту. Нехай учні його прочитають та скажуть, чи знайшли вони неправдиву інформацію. Чи схожа стаття на брехню?

Всеволод Зіновійович Нестайко (30 січня 1930, Бердичів) - письменник, класик сучасної української дитячої літератури. Для його творів характерно гумористичне обігравання імен та ситуацій. Найпопулярніший твір - трилогія «Тореадори з Васюківки» («Пригоди Робінзона Кукурузо» [1964], «Незнайомець з 13-ї квартири» [1966], «Таємниця трьох невідомих» [1970]).

Батько, Зіновій Нестайко, - народився в Чернелиці; закінчив гімназію в м. Бучач - під час Першої світової війни був в'їзовим стрільцем в австрійській армії. Воював в лавах УГА, попав в польський табір полонених. Працював в Проскурові на цукроварні. 1930 або 1933 р. заарештований радянською владою; загинув у концентраційному таборі.

Мама Нестайка викладала російську мову та літературу. По смерті батька у 30-ті роки переїжджає з сином до Києва, де під час нацистської окупації організовує маленьку підпільну школу. Дід, о. Денис Нестайко — багаторічний декан і парох (УГКЦ) м. Бучач, знаний громадський діяч повіту.

Нестайко закінчує десятилітню загальну середню школу з одною четвіркою в табелі, зі срібною медаллю. Через обставини терору та війни не вчився у

п'ятому та дев'ятому класах. Курс дев'ятого класу пройшов самостійно за два місяці. Після школи вступає на слов'янське відділення філологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Всеволод Нестайко закінчує навчання на філологічному факультеті в 1952 році.

У дитинстві разом із сусідом та однолітком Вітасиком Дяченком читали книжки: Миколи Трублаїні («Лахтак», «Шхуна „Колумб“»), Джека Лондона, Жюль Верна, Бориса Житкова, та мріяли стати капітанами далекого плавання. Як виявилось, через особливості зору Нестайко не міг стати моряком, а сусід таки став капітаном.

Для прикладу можете взяти біографію будь-кого з тих, кого вивчаєте за програмою. Подібні тренувальні вправи дозволять навчити більш прискіпливо ставитись до будь-яких даних.

3. Навчіть учнів перевіряти інформацію.

Замість того, аби керуватися власним першим враженням, знаннями, порадьте перевірити отриману інформацію у надійних джерелах, наприклад, на сайтах з хорошою репутацією. Обговоріть такі питання:

Як дізнатися, чи надійне це джерело? Чи є способи перевірки? Наприклад, дослідити обрану статтю, перевірте, які джерела використовує автор, ознайомтесь з коментарями, якщо вони є. Не зайвим буде звернути увагу на зображення, їх якість та відповідність темі. Зокрема, інколи маніпулятивне зображення спотворює враження від усієї статті.

Чи можете ви довіряти всьому, про що пише надійне джерело? Попросіть пояснити усі точки зору.

Чи може надійне джерело бути упередженим? Покажіть учням, як вибирати інформацію з декількох джерел, для більш об'єктивного сприйняття фактів.

Google створив можливість позначати перевірений контент. Зокрема, у розділі Google Новини є популярні матеріали від різних видань. Біля деяких з них вказано, що джерело перевірене чи часто цитується. У результатах пошуку можуть з'являтися факти, перевірені видавцями. Таким чином, ви та учні можете зрозуміти, чи була перевірена інформація, чи її хтось заперечив, чи достовірність лишається під питанням. <https://www.youtube.com/watch?v=kHAAVFFjkVc>

4. Навчіть школярів висловлювати свою думку та збагачуйте їх лексичний запас.

Навчання медіаграмотності може бути доволі складним для школярів. Особливі труднощі можуть виникнути у тих, хто не звик озвучувати свою точку зору на ту чи іншу ситуацію. Переконані, багато хто здивується, коли зрозуміє, що він вже не погоджується з думкою батьків чи друзів після того, як дізнався по темі більше.

Вивчення нових слів, практика у веденні дискусій – все це дозволить дитині більш упевнено почувати себе у розмові під час відстоювання своєї позиції. Більш того, такий підхід дозволить зрозуміти мотивацію своєрідно трактувати інформацію. Якщо діти розуміють, як і чому люди думають по-різному, то вони зможуть більш прискіпливо ставитись до інформації, якою збираються оперувати з тою чи іншою метою.

5. Як вибір ЗМІ впливає на сприйняття читача.

Важливим є те, яким зображенням та словам надає перевагу видавництво, сайт чи телевізійний канал. Часто саме картинка формує перше враження від

новини, спотворюючи істинне значення події. Пропонуємо декілька варіантів робіт, які покажуть значення заголовку та зображення.

Часто заголовки, які вводять в оману, ставлять за мету набрати якомога більше переглядів статті, в якій може навіть не бути оголошеної інформації. Більш того, є прикра тенденція, яка засвідчує – дехто не читає статтю, а поширює її лише через заголовок та супровідне зображення.

Підберіть для школярів декілька заголовків, чий зміст не в повній мірі, або взагалі не відображає реальні факти в матеріалі. Або ж порівняйте заголовки про одну й ту ж саму новину, інколи здається, що люди говорять про різні речі.

6. Як визначити різні види підробних новин.

Є досить багато підвидів фейкових новин. Ми зібрали декілька їх різновидів, навчіть учнів відрізняти їх.

Сатира. Це зразок інформації, поданої у викривленому вигляді з метою зробити акценти на негативних сторонах певної події чи постаті. Складно однозначно поставити оцінку цьому підвиду. Мало хто здатен достойно сприймати критику.

Клікбейт. Це саме новини, на які переходять завдяки заголовкам та зображенням, які провокують користувача перейти за посиланням, оскільки підсилюють властиву людині допитливість. Якщо перекласти назву «клікбейт», то виявиться, що клік – це натискання мишкою, а бейт – наживка. Колись такий підхід був символом жовтої преси, а зараз його можна знайти і в поважних онлайн-виданнях. Віруси – найбільша небезпека, яка може чекати людину, яка зреагувала на заголовок та картинку та перейшла за посиланням.

Новини на замовлення. Часто політичні партії, структури замовляють публікацію новин, які виставлятимуть їх у вигідному світлі або ж скомпрометують конкурентів. Таких матеріалів надзвичайно багато і в інтернеті, і на телебаченні, і в газетах.

Вигадані новини. Назва говорить сама за себе. З певною метою створюються статті, де вказується неправдива інформація, вигадана або неправильно трактована. Найбільше суперечок викликає саме цей тип новин. Справа у тому, що це елемент наклепу, що є карною справою. Як правило, після публікації брехливих новин має бути публічне вибачення, проте у наших реаліях – це скоріше нонсенс, ніж закономірність. Ще один підвид – вигаданий інфопривід, це дуже популярний інструмент, який використовується у соціальних мережах.

7. Створіть свої новини.

Попросіть учнів створити трейлер чи презентацію, чи сторінку в соцмережах про якусь новину. Матеріал може бути заснованим на реальних фактах, а може – на вигаданих. Задача дітей подати його у такому вигляді, щоб усе здавалось правдою. Наприкінці проаналізуйте роботи та з'ясуйте, наскільки шкідливими можуть бути нечесні новини та чи потрібно вміти їх відрізнати.

Уся ця робота, присвячена медіаграмотності, стане у пригоді школярам у процесі навчання та у повсякденному житті. Набуті знання покажуть, наскільки важливо уміти орієнтуватись у шквалі негативних новин та виокремлювати істину. Але це не єдина користь. Кожному школяреві зараз і у майбутньому доведеться аналізувати багато даних для написання наукових робіт, рефератів. А для цього їм доведеться брати інформацію з достовірних джерел.